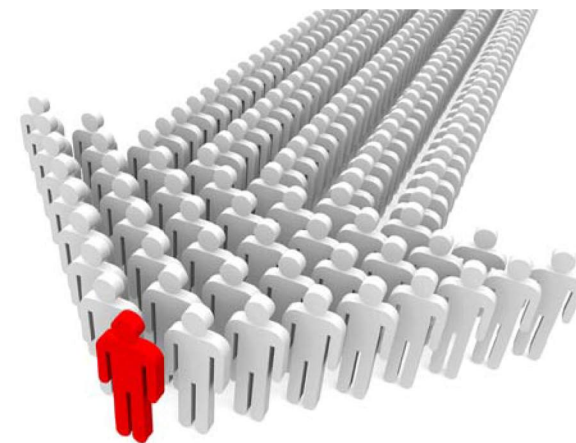

این رقابت که می‌گن یعنی چه؟

دکتر اکبر قربانی فرد - مشاور تحصیلی

هر فردی از ابتدای ورود به مدرسه به نوعی با مفهوم رقابت و مسابقه آشنا می‌شود. این موضوع، در پایه‌های بالاتر تحصیلی، پر رنگ تر هم می‌شود. تمایلاتی مثل شاگرد اول کلاس یا مدرسه شدن یا کسب مقام قهرمانی در مسابقات ورزشی و علمی، به مفهومی یکسان اشاره دارند که محتوای آن عبارت است از: **«کسب بیشترین امتیاز ممکن نسبت به دیگران».**

همراه با این مفهوم، موضوع دیگری که از آن با عنوان «قبولی» یاد می‌شود نیز مطرح است. در معیار قبولی تنها کافی است به کسب حد نصاب تعیین شده بسنده کرد. مثل گرفتن نمره ۱۰ از ۲۰ در یک درس که برای قبول شدن در آن درس کفایت می‌کند یا مثل رکورد ورودی به المپیک که صرفاً برای حضور در این مسابقات است.

در قدم نخست، تمایل اغلب دانش‌آموزان قبول شدن است که با دستیابی به کف نمره‌ی قابل قبول محقق می‌شود. اما اگر کسی به شاگرد اول شدن فکر کند، دیگر نمی‌تواند صرفاً به کسب نمرات کف بسنده کند. زیرا در این صورت ممکن است هم‌کلاسی‌های دیگر او با کسب تنها نیم نمره بیش‌تر؛ جایگاه‌های بهتری را کسب نمایند.

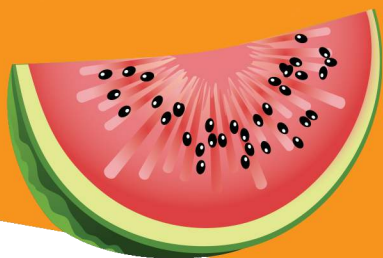
در آزمون سراسری چند سال اخیر، نمرات نهایی پایه‌ی سوم در قالب ۲۵ تأثیر مثبت، می‌توانست بخشی از نمره‌ی کل هر داوطلب را تشکیل دهد. این تأثیر در کنار تأثیر ۷۵ آزمون سراسری چندان جلب توجه نکرده‌است. بنابراین به جز پایه‌ی چهارم، سایر پایه‌های تحصیلی دبیرستان، از حساسیت چندان بالایی برخوردار نیستند. به همین دلیل است که اغلب دانش‌آموزان اهمیت چندانیه به کسب نمرات بالاتر نمی‌دهند و فکر می‌کنند که این روند در پایه‌ی چهارم هم ادامه دارد. این گونه دانش‌آموزان می‌پندارند همان‌طور که فرق زیادی بین نمره ۱۷ با ۱۷٫۲۵ نیست شاید فرق چندانیه هم بین ۴۷ با ۴۹ نباشد.

بررسی نمونه کارنامه‌های آزمون‌های سراسری سال‌های گذشته و نیز آمار قبولی‌ها، نشان می‌دهد که در آزمون سراسری ملاک پذیرش در یک رشته یا دانشگاه، کسب درصد یا نمره‌ای مشخص نیست بلکه هر کس بالاترین نمره یا تراز را کسب نماید از احتمال بیش‌تری برای پذیرفته شدن برخوردار است.

«تراز» مهم‌ترین ملاک سنجش و تفکیک داوطلبان در آزمون سراسری است. اگرچه رسیدن به فرمول تراز فرآیند نسبتاً پیچیده‌ای دارد، اما به‌صورت خلاصه می‌توان این‌گونه توضیح داد که پس از محاسبه‌ی نمره‌ی خام «درصد» هر داوطلب در هر درس، میانگین، پراکندگی و میزان فاصله‌ی هر نمره از میانگین با استفاده از فرمول‌های آماری محاسبه و تراز هر درس برای هر داوطلب استخراج می‌شود. سپس با استفاده از ضرایب و پس از تأثیر آن‌ها در هر درس، ترازهای دروس عمومی و اختصاصی و در نهایت تراز کل هر داوطلب محاسبه می‌شود. پس از مرتب‌سازی، به بالاترین تراز رتبه‌ی ۱ را اختصاص می‌دهند و از آن پس سایر رتبه‌ها را براساس ترازهای به‌دست آمده، مرتب می‌نمایند.

در زمان انتخاب رشته دقیقاً براساس رتبه‌ی افراد، انتخاب‌های ۱ تا ۱۰۰ هر فرد مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و صرفاً در صورت وجود ظرفیت پذیرش اقدام به اعلام پذیرش می‌شود. به‌عنوان مثال اگر دو داوطلب که رتبه‌های ۱۷۹ و ۱۸۰ را کسب کرده‌اند، رشته‌ی مهندسی عمران دانشگاه صنعتی شریف را جزو انتخاب‌های خود قرار داده باشند و تا زمان بررسی انتخاب رشته‌ی آنان، در این رشته/دانشگاه تنها یک ظرفیت پذیرش باقی مانده باشد، طبیعی است که رتبه‌ی ۱۷۹ از شانس قبولی بالاتری برخوردار است.

وقتی به عمق اهمیت کسب رتبه‌ی بهتر پی خواهید برد که مجبور شوید به خاطر نداشتن رتبه خوب از رشته یا شهر مورد علاقه‌ی خود صرف‌نظر کنید. خوب است بدانید که این اختلاف در پذیرش گاهی ممکن است حاصل اختلاف تنها چند دهم درصد در یکی از درس‌ها باشد. بنابراین حتی درس‌های عمومی که اغلب به دلیل ضرایب پایین مورد بی‌مهری داوطلبان واقع می‌شوند نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار هستند.

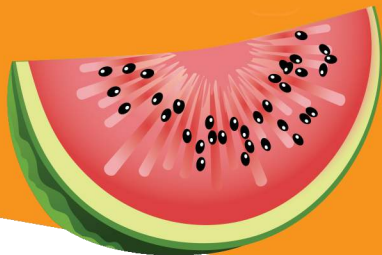

مثال ۱: نقش دروس عمومی

۹۱	۸۱	زبان عربی
۸۵	۸۵	فرهنگ و معارف اسلامی
۴۷	۷۶	زبان خارجه «انگلیسی»
۱۲	۰	زمین شناسی
۵۹	۸۲	ریاضی
۷۸	۷۷	زیست شناسی
۱۸	۷۷	فیزیک
۶۷	۷۲	شیمی
۱۰۷۰۰	۱۱۳۵۰	نمره کل (تراز)
۴۲۶	۱۴۵	رتبه کل

مقایسه‌ی درصدهای دو کارنامه‌ی بالا به خوبی تأثیر درس‌های با ضریب پایین را نشان می‌دهد. دو درس زبان خارجه «انگلیسی» و فیزیک در گروه آزمایشی علوم تجربی، ضریب ۲ دارند. اما مشاهده می‌کنید که درصد کم این دو درس چگونه سبب افت رتبه‌ی داوطلب ۲ شده‌است.

اکنون باید به روشنی مفهوم رقابت در آزمون سراسری را دریافته باشید. اکنون باید فهمیده باشید که در آزمون سراسری رسیدن به حد نصابی خاص سبب پذیرفته شدن در یک رشته و راهیابی به یک دانشگاه نمی‌شود بلکه، این رقابت‌ها هستند که تعیین کننده‌ی شرایط پذیرش و یا عدم پذیرش داوطلبان محسوب می‌شوند. هم‌چنین باید دانسته باشید که در این میدان رقابت، تک تک درس‌ها، حتی درس‌های دارای ضرایب پایین نیز نقشی تعیین کننده دارند.

عنوان آزمون	داوطلب ۱	داوطلب ۲
زبان و ادبیات فارسی	۶۴	۸۵
زبان عربی	۶۵	۹۴
فرهنگ و معارف اسلامی	۸۹	۸۹
زبان خارجه «انگلیسی»	۶۰	۸۴
ریاضی	۶۲	۶۷
فیزیک	۷۸	۷۰
شیمی	۷۹	۸۰
نمره کل (تراز)	۱۱۰۰۰	۱۱۵۰۰
رتبه کل	۲۴۰	۱۱۴

مقایسه‌ی درصدهای دو کارنامه به خوبی تأثیر زیاد درس‌های عمومی را نشان می‌دهد. با توجه به تشابه درصدهای شیمی و این که محدوده‌ی درصدهای فیزیک و ریاضی آنان تقریباً نزدیک است می‌توان نتیجه گرفت که اگرچه در درس‌های اختصاصی تقریباً شرایط یکسانی داشته‌اند، ولی درصدهای بسیار خوب زبان و ادبیات فارسی، زبان عربی و زبان خارجه «انگلیسی» داوطلب ۲ باعث کسب رتبه بسیار بهتر ۱۱۴ شده‌است.

مثال ۲: نقش دروس زبان و فیزیک

درس	داوطلب ۱	داوطلب ۲
زبان و ادبیات فارسی	۶۴	۷۹